

DEĞERLENDİRMELER

ÖZBEK HALK EDEBİYATI BİBLİYOGRAFYASI (1920-2000).

(SELAMİ FEDAKAR-CABBAR İŞANKUL. İZMİR: EGE ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI, 2009,
V+195 S.)

Bilimsel araştırma ve inceleme faaliyetlerinin ilk basamağında, araştırma yapılacak alan veya konuda daha önce yapılmış çalışmaların tespitinin önemli bir yeri vardır. Her şeyden önce, bir bilimsel problem ile ilgili üretilmiş olan bilgilere ulaşmadan, yeni bir bilimsel bir araştırma yapmak mümkün değildir. Bu konuda bilim insanlarının öncelikli hareket noktası ise, bibliyografyalar olmaktadır.

Türkiye’de, Türk Dünyası ile ilgili bilimsel faaliyetlerde de öncelikle, çalışma alanı olarak seçilmiş Türk devleti, boyu veya topluluğu hakkında yapılan çalışmalar tespit edilmektedir. Ancak, Türkiye’de bulunan kaynakların sınırlı oluşu ve Türk Dünyası’nda yapılan bilimsel yayınları takip etmenin güçlüğü göz önüne alındığında, bibliyografya çalışmalarının ne kadar önemli olduğu açıkça görülmektedir.

Genelde “Özbek Folkloru”, özelde de “Özbek Destanları ve Destancılık” geleneği üzerine çalışan ve Özbekistan’da da kitapları¹ basılan Yard. Doç. Dr. Selami FEDAKAR ve Doç. Dr. Cabbar İŞANKUL’un birlikte hazırladıkları “Özbek Halk Edebiyatı Bibliyografyası 1920-2000” adlı çalışma Ege Üniversitesi tarafından yayımlandı. Bu çalışma, 1920-2000 yılları arasında Özbek Halk Edebiyatı üzerine yapılan bilimsel çalışmaların bibliyografyasını içermektedir.

Çalışma; “Önsöz”, “1. Dastan (Destan)”, “2. Ertak (Masal)”, “3. Afsana-Rivayat-Nakl (Efsane-Rivayet-Nakil)”, “4. Latife-Askiye”, “5. Makal (Atasözü)”, “6. Tapışmak (Bilmece)”, “7. Koşık (Koşma-Türkü)”, “8. Terme (Terme)”, “9. Alla-Lapar (Ninni-Mani)”, “10. Mâtamnâma-Yığı Yoklav (Ağıt)”, “11. Genel Konular”, “Yazar Adları Dizini” ve “Kaynaklar” adlı bölümlerden oluşmaktadır.

Çalışmanın “Giriş” (ss. III-V) kısmında, Türk Dünyası halk edebiyatı ürünleri üzerine çalışan bilim adamlarının, Özbek halk edebiyatı çalışmalarına daha kolay ulaşmalarını ve yapılan bilimsel yayınlardan haberdar olmalarını sağlamak amacıyla bu bibliyografyanın hazırlandığı belirtilmektedir. Bibliyografyada Özbek halk edebiyatı ile ilgili olarak, Özbek Türkçesi ile yayınlanan araştırmalara yer verilmiş; çalışmaların künyesi, “Yazar soyadı, Adı. Eserin adı. Basım yeri: Yayınevi, Basıl yılı” şeklinde verilmiştir.

Özbek Halk Edebiyatı Bibliyografyası’nda ilk olarak “1. Dastan (Destan)” (ss. 1-67) üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir. “Metin Yayını” ve “İnceleme” alt başlıkları altında toplanan Özbek destan araştırmaları, kronolojik bir sıra ile alfabetik olarak sıralanmıştır. Özbek destanları ile ilgili metin yayınları, “Kitap Bütünlüğünde Yayınlanan Metinler” ve “Dergi, Gazete, Antoloji vb.’de Yayınlanan Metinler” olarak; incelemeler ise “Kitap” ve “Makale” olarak sınıflandırılmıştır. Özbek destan anlatıları olan bahşların 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlarında, özellikle de Sovyet döneminde yaşanan olayları geleneksel destan formunda işledikleri çalışmalar “*” işareti ile gösterilmiştir.

¹ Halq Dostonlari: Rustamxon. (Tekrar Yayına Hazırlayanlar: Cabbar İşankul-Selami Fedakar). Taşkent: Çolpan Neşr. 2007; Alpamış Dastanining İzahli Lugati. (Hazırlayanlar: Töre Mirzayev, Cabbar İşankul, Selami Fedakar). Taşkent: Elmus Pres, 2007.

“2. Ertak (Masal)” (ss. 68-82) başlığı altında Özbek masalları üzerine yapılan çalışmalar, önceki bölümde olduğu gibi, “Metin Yayını” ve “İnceleme” olarak sınıflandırılmış, incelemeler de “Kitap” ve “Makale” alt başlıkları altında verilmiştir.

Çalışmanın “3. Afsana-Rivayat-Nakil (Efsane-Rivayet-Nakil)” (ss. 83-90) kısmında, Özbek efsaneleri üzerine yapılan çalışmalar, “Kitap” ve “Makale” alt başlıkları altında kronolojik olarak verilmiştir.

“4. Latife-Askiye (Fıkra-Askiye)” (ss. 91-95) başlığı altında Özbek fıkraları ile ilgili bilimsel çalışmalar, “Kitap” ve “Makale” alt başlıkları altında verilmiştir.

Özbek atasözleri ile ilgili çalışmalar “5. Makal (Atasözü)” (ss. 96-102); bilmeceler “6. Tapışmak (Bilmece)” (ss. 103-1105); koşma veya türküler “7. Koşık (Koşma-Türkü)” (ss. 106-116); bahşılar tarafından yaratılan lirik parçalar, destanlardan bölümler ve klasik edebiyattan alınan ve Özbek halk edebiyatı çalışmalarında “terme” olarak adlandırılan türle ilgili çalışmalar “8. Terme (Terme)” (ss. 117-129); ninni ve maniler “9. Alla-Lapar (Ninni-Mani)” (ss. 132-133); ağıtlar “10. Mâtamnâma-Yığı Yoklav (Ağıt)” (ss. 135-136) ve Özbek halk edebiyatı ve folkloru ile ilgili genel çalışmaların yer aldığı “11. Genel Konular” (ss. 137-178) önceki bölümlerde olduğu gibi, “Kitap” ve “Makaleler” alt başlıklarına ayrılarak, kronolojik ve alfabetik sıra ile verilmiştir.

Çalışma, kitaptan istifadeyi kolaylaştırmak amacıyla hazırlanan “Yazar Adları Dizini” (ss. 179-193) ve bibliyografyanın hazırlanması sırasında kullanılan kitap ve makalelerin yer aldığı “Kaynaklar” (ss. 194-195) ile tamamlanmaktadır.

Sonuç olarak bu eser, Özbek halk edebiyatı türleri ile ilgili bilimsel çalışmaların, bir bütün halinde Türk bilim insanlarına sunulması bakımında önemli bir çalışmadır. Kitapta toplam 2011 kitap ve makalenin künyesine yer verilmiştir.

Türk Dünyası ve Özbek halk edebiyatı çalışmalarına büyük katkı sağlayacak olan bu eseri hazırlayan Yrd. Doç. Dr. Selami FEDAKAR ve Doç. Dr. Cabbar İŞANKUL’u tebrik ediyor ve eserin bilim insanlarına sunulmasını sağlayan Ege Üniversitesi’ne teşekkür ediyoruz.

Mustafa GÜLTEKİN*

* Arş. Gör., Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı.